Sitra / Kestävyysratkaisut 8.4.2024 Julkinen

Asia: E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto – EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä

Sitra kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteesta ja etenemisestä kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä. Lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Sitra yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaan Euroopan unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmaston kuumenemisen vastaisia politiikkatoimia.
- Sitra tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Sitra huomauttaa, että tämä tarkoittaa 90–95 prosentin nettopäästövähennyksiä vuoteen 2040 mennessä.
- Kiertotalouden rooli ilmastotoimissa, ilmastotavoitteiden saavuttamisessa sekä talouden ajurina vahvistuu Euroopassa vuoteen 2040 mennessä. Euroopan unionin tulisi muodostaa kiertotalouden mukaiset sisämarkkinat.

1 Lähtökohdat: ilmastotoimia tulisi nopeuttaa

Tieteellinen tieto ilmastokriisin etenemisestä edellyttää nopeita ja määrätietoisia toimia. Vuoden 2023 globaali keskilämpötila oli WMO:n mukaan korkein koskaan mitattu. YK:n ympäristöohjelma arvioi marraskuussa 2023, että olemme matkalla 2,5–2,9 asteen kuumenemiseen verrattuna esiteolliseen aikaan, ellei ilmastokriisin vastaisia toimia pikaisesti lisätä. Myös Pariisin ilmastosopimus velvoittaa Euroopan unionia ilmoittamaan päivitetystä päästövähennystavoitteesta viimeistään vuonna 2025.

Sitra yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaan unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmastonmuutoksen vastaisia politiikkatoimia, ja että EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Sitra tukee Suomen kantaa, jonka mukaan EU:n 2040 ilmastotavoitteen tulee olla linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa ja perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon. Tämä tarkoittaa 90–95 prosentin nettopäästövähennyksiä vuoteen 2040 mennessä. Kun huomioimme ennusteita nopeammin kiihtyvän ilmaston kuumenemisen, on todennäköistä, että 90 prosentin vähennys ei tule riittämään.

Valtioneuvoston tavoin Sitra alleviivaa, että tavoitteen toimeenpanon pääpainon tulisi olla kustannustehokkaissa päästövähennyksissä. Tätä linjaa tulisi viedä nykyistä voimakkaammin käytäntöön niin EU:ssa kuin Suomessa. Lisäksi Sitra korostaa, että ilmastotoimien jättämättä tekemisellä on kustannus. Mitä nopeammin toimimme ilmastokriisin lieventämiseksi, sitä pienemmiksi kustannukset jäävät.

2 EU:n 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseen liittyvä ilmasto- ja energia-arkkitehtuuri

Sitra on valtioneuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että säädöskehikon vaihtoehtoja arvioitaessa on tärkeää arkkitehtuurin selkeys. Tämä loisi ennakoitavuutta päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien merkittävien investointien varmistamiseksi.

Sitra näkee myös, kuten valtioneuvosto, että ilmastopolitiikan pääpainon tulee olla päästövähennyksissä samalla kun luodaan riittäviä EU-tason velvoitteita ja kannustimia maankäyttösektorin hiilinielujen aikaansaamien poistumien kasvattamiseksi sekä teknisten nielujen käyttöönotolle.

Sitra katsoo, että päästövähennyksille ja nieluille tulee säilyttää erilliset tavoitteet, ja nielujen osalta luonnon- ja teknisille nieluille erilliset tavoitteet. Tämä malli toisi ennustettavuutta luonnolliselle hiilensidonnalle sekä niille suurille investoinneille, joita tarvitaan hiilidioksidin talteenottoon teollisista laitoksista, poistoon ilmakehästä sekä pysyvään ja pitkäaikaiseen varastoimiseen.

3 Kiertotalous on tehokas työkalu, jota tulee käyttää ilmastotavoitteen saavuttamiseen

Komission mukaan kiertotalouden rooli ilmastotoimissa ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessa sekä talouskasvussa vahvistuu Euroopassa vuoteen 2040 mennessä. Kiertotalous lisäksi parantaa EU:n turvallisuutta ja strategista autonomiaa vähentämällä riippuvuutta kriittisten raaka-aineiden tuonnista.

Suomi oli maailman ensimmäinen maa, joka loi kiertotalouden kansallisen tiekartan jo vuonna 2016. On luontevaa, että Petteri Orpon hallitus on nostanut kiertotalouden EU-vaikuttamisen avaintavoitteiden joukkoon. Sitra painottaa, että suomalaisille yrityksille kiertotalouden kehittyminen EU:ssa avaa merkittäviä mahdollisuuksia. Tavoitteena tulisi olla kiertotalouden periaatteiden mukaan toimivat EU:n sisämarkkinat.

4 Päästökaupan ja hiilirajamekanismin kehittämistä kannattaa selvittää

Sitra yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että päästökauppan vahvistamista ja edelleen kehittämistä kannattaa selvittää. Kun hiilirajamekanismin (CBAM) toiminnasta saadaan kokemuksia lähivuosina, kannattaa sen laajentamista harkita, jotta eurooppalainen teollisuus pysyisi kilpailukykyisenä ja että EU:n ilmastopolitiikan vaikutukset leviäisivät globaalisti.

5 Maankäyttösektorilla ja maataloudessa tarvitaan vahvaa ilmasto- ja luontopolitiikkaa

Sitra näkee, että kaikkia maankäyttösektorin päästöjä ja nieluja voisi tarkastella yhdessä osana ns. AFOLU-sektoria (agriculture, forestry and other land uses) nykymallin sijaan, jossa maatalouden päästöt ja nielut ovat eri sektoreiden alla.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistaminen siten, että se palkitsee maaperän terveyden ja ekosysteemipalvelujen vahvistamisesta on tärkeää. Myös kannusteiden luominen fossiiliperäisten lannoitteiden ja fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiselle on keskeistä niin ilmastopolitiikan kuin EU:n resilienssin ja omavaraisuuden kannalta.

Helsingissä 8.4.2024,

Lasse Miettinen
Johtaja, Kestävyysratkaisut